

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

Placitum Hieron. Onuphrij de Horis canonicis: An Mutatio officij sit lethalis,
aut venialis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

PLACITVM

A D M. R. P.

FR. HIERONYMI
ONVPHRII ROM.

Theologi Collegiati, & publici Lectoris in sacris litteris
in Bononiensi Archigymnasio.

In disputata dubitatione de recitandis Horis Canonicis.

D V B I V M.

An non seruire modum præscriptum in recitandis Horis Canonicis in Breuiario
novo Pij V. sit peccatum mortale, an veniale.

Declaratum titulus dubitationis.

HISTO Clericus, qui sit obligatus ad recitandum diuinum officium, & hic pro sua voluntate, & beneplacito recitet de feria, cum teneretur ex præscripto Pij V. recitare de aliquo Sancto; & è contra cum teneretur recitare de feria, recitet de Sancto; & item cum de vno Sancto, recitet de alio: idque absque contemptu saltem explicito; sed solum, quia ita sibi videtur, idque toties facit, quoties sibi expedire videtur, vt solam propriam voluntatem in recitandis Horis Canonicis sibi regulam constituat: queritur, inquam, an hic Clericus sic recitando diuinum officium peccet mortaliter, an venialiter.

Principio qui scripserunt de hoc dubio tum Theologi, tum Canonista, tum Summistæ, sunt. *Maïor in 4. d. 12. quest. 6. Caiet. in Summa verbo Hora, cap. 2. Sotus lib. 10. de iustitia, & iure quest. 5. art. 4. Azorius lib. 10. de iustit. moral.*

cap. 10. dub. 2. Petr. de Aragonaim 2. 2. D. Thomæ, quest. 83. de orat. art. 12. dub. 5. princip. Vigner in suis institut. de virtute iustitia, cap. 5. vers. 4. Nauar. de Oratione, & horis Canonicis cap. 11. numero 25. Emanuel Rodriguez in Summ. cas. consc. cap. 142. num. 8. Tolet. lib. 2. in Struct. Sacerd. cap. 13. num. 5. Cosmas Philarchus lib. 1. de Horis Canonicis cap. 6. Leonar. Lessius lib. 2. de iustitia, & iure cap. 37. dub. 12. num. 77. Iacob. de Grassis lib. 2. cas. conscient. cap. 52. num. 116. Io. Med. Cod. de ora. tract. 6. q. 16. S. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 4. §. 2. Tabiena verbo Hora Canonica, num. 17. Armilla eodem verbo nu. 5. Syluest. eod. verbo nu. 15. Angel. eod. verbo n. 4. Rosella eod. verb. n. 13. Valensia 3. tomo disp. 6. quest. 1. punct. 10. Suarius 2. tomo de Relig. lib. 4. cap. 23. à num. 11. Garcia tract. de benef. 1. tomo par. 3. cap. 1. num. 163. Paulus Squallantes tract. de obligat. clericorum par. 1. a n. 50. Pro solutione autem nonnulla nobis sunt præmittenda.

Igitur, notandum est primo ex com-

R 4 muni

muni Theologorum sententia iam obtentum esse, optimè distingui in qualibet virtute, vt etiam in alijs, substantiam à modo eiusdem. sic communiter docent Theologi, tum præcipuè sequuti D. Th. *in part. 2. quest. 109. art. 3.* Hac eadem ratione nobis videtur illa duo posse distingui in ipso diuino officio, vt alia sit substantia illius à modo eiusdem: quam distinctionem optimè, & non obscure iusinarunt. *Sotus lib. 10. de iustitia, & iure, quest. 5. art. 4. Tolet. sup. lib. 2. cap. 11. Nauarr. de oratione, & Horis Canonicis, cap. 21. num. 21. Tabiena supra n. 16. Ioan. Medina C. de oratione, tract. 6. cap. 16. §. de 2.* Quamquam hi non eodem modo distinguant illa duo in diuino officio: nam alij faciunt substantiam officij diuini ipsum totum diuinum officium, tam diurnum, quam nocturnum, vel ipfas septem Horas Canonicas, vt sic, modum verò illum, quo septem horæ quotidie ex præscripto iuris Canonici recitantur. Alij substantiam diuini officij faciunt per solutionem alicuius orationis, & debitæ pensionis pro beneficio à Deo accepto: modum verò faciunt distributionem illius debitæ pensionis in septem Horas, iuxta illud Dauidis, *Septies in die laudem dixi tibi, &c.* Alij alio modo: sed de hoc nihil ad præsentem difficultatè; cui pro nunc satis est, illa duo scilicet, substantiam, & modum distingui in diuino officio.

Hoc igitur posito, non est questio hoc loco de ipsa diuini officij substantia quocumque modo accepta; nam certam est in omnium sententia, omnes Clericos (loquor autem semper de ijs, qui aliquot sunt obligati ad diuinum officium recitandum) teneri ad recitandum diuinum officium saltem quo ad substantiam, sub peccato mortali, vt patet ex *cap. 1. de celebratione Missarum, & cap. Dolentes eodem tit. ex cap. Eleutherius dist. 91. c. fin. dist. 92.* & docent passim citati Doctores. *Medina sup. quest. 17. Cosmas Philiar- chus item supra cap. 6. conclus. 1. Nauarr. in Manuali cap. 25. num. 122. & de Ho- ris Canon. cap. 7. num. 5. Antonin. sup. §. 4.*

Tolet. cap. 12 num. 4. Viguerius cap. 5. vers. 4. Lessius cap. 37. dubio 9. num. 52. & alij communiter; sed sola difficultas est de modo seruando, in diuino officio recitando; An stante Constitutione Pij V. de qua infra, teneantur Clerici ad illum seruandum sub peccato mortali, an vero sub veniali, pro quo.

Notandum 2. nos hic sub nomine modi, dicèdi diuinum officium intelligere, & complecti cum Tolet. *supra cap. 13.* & alijs communiter, ea omnia, quæ accidit diuino officio vt sic, & sunt num. 6. Numerus, Ordo, Qualitas, Tempus, Locus, Modus. sicut nomine substantiæ eiusdem, vt est supra dictum, intelligimus vel ipsum diuinum officium nocturnum, & diurnum distributum in septem horas Canonicas; vel orationem debitam Deo, quatenus est quædam certa pensio diuini cultus, debita ab ijs precipue, qui in sortem domini dicuntur electi, pro qua in sustentationem recipiant patrimonium Christi, *ex cap. 1. de celebrat. Missarum:* & quidem ex hac parte, diuinum officium, scilicet, vt dicit certam hanc pensionem diuini cultus, non videntur male locuti, qui faciunt ex iure diuino simpliciter, vt habet *Tabiena supra num. 16* aut ex iure naturali, & diuino simul, vt habent *Sotus supra, Iacobus de Grassius supra cap. 49. num. 9.* Si vero accipiatur diuinum officium, vt dicit septem horas Canonicas, tunc bene sunt locuti alij Doctores, cum dixerint, tunc diuinum officium esse ex naturali. & diuino iure, & immemorabili consuetudine Ecclesiæ, vt doctè tradit *Nauarr. de Horis Canon. cap. 7. num. 2. & Cosm. Philiar- ch. sup. lib. 2. cap. 2.* vnde facile concedi potest ijs auctoribus, quos iam iam afferemus, in eo sensu, quo diuinum officium dicit voluntariam, & indeterminatam pensionem Deo debitam, non posse clericos, neque etiam per Papam, liberari ab huiusmodi obligatione recitandi, hoc modo sumptum, diuinum officium. Sic *Angelus supra num. 6. Rosella numero 13. Syluester num. 19.* & acceperunt à Panormitano *in cap. 1. de*

celebrat. missarum. quidquid dixerint Petrus de Aragona supra post ultimam conclusionem, & Toletus cap. 14. num. 6. & ratio huius esse potest, quod scilicet ex hac parte officium diuinum est indispensabile, cum sit ex recta ratione, & iure naturali præscriptum, quatenus scilicet, sicut vnusquisque ex iustitia naturali tenetur ei aliquid impendere, à quo habuit beneficium, vnde recipit suos proventus: sic Deo tenetur ille aliquod diuinum officium, vel aliquam orationem persolvere, vt illi quoquo modo satisfaciat, pro fructibus receptis ex beneficio, si hoc habeat; aut pro beneficio ordinis sacri habito; aut etiam pro alijs causis. vt multis tradit Tabiena supra num. 16. Ex altera vero parte, scilicet quo ad illas circumstantias, est diuinum officium de iure Ecclesiastico, vt habent, Sotus, Iacobus de Grassijs vbi supra Rodriquez num. 2. Nauarr. de Horis Canonicis a num. 22. & ibidem cap. 11. num. 31. & sic diuinum officium est dispensabile, vt ibidem inter alios tradunt Tabiena Petrus de Aragona, & Tolet. supra & hinc est, vt non vnus apud omnes Ecclesias fuerit modus recitandi diuinum officium. Non disputabimus autem hic de his omnibus circumstantijs, an omnes obligent ad sui obseruationem sub peccato mortali; certum enim est, non omnium eandem esse obligationem ad peccatum mortale, sed solum disputabimus de modo officij recitandi, ac ratione psallendi, an scilicet teneatur Clericus in recitando officio obseruare, & sequi ritum, & modum præscriptum à Pio Quinto in Breuiario Romano, ita vt nisi talem obseruet modum, peccet mortaliter.

Notandum tertio, ex Caietano 2. 2. quaest. 186. articulo 9. & in Summa verbo Præceptum, & alijs auctoribus; ex tribus potissimum colligi posse, legem aliquam obligare ad sui obseruationem sub peccato mortali. Primo, ex materia, quæ imperatur per legem, secundo ex verbis, quæ in ipsa lege ponuntur, tertio ex penis, quæ lege irrogantur. & primo quidem ex materia; nam re vera

non solum requiritur intentio Legislatoris obligandi subditos per suam legem ad peccatum mortale; sed etiam præterea requiritur, vt materia ipsa, quæ præcipitur, sit grauis, id est, tanta vt sufficiat ad obligationem peccati mortalis: quæ duo ita sunt necessaria ex communi omnium sententia, vt si alterum desit, numquam sit intelligenda talis lex obligatoria ad huiusmodi peccatum. Dicitur autem materia leuis, vel grauis, aut etiam parua, ex relatione, quam habet ad commune bonum: si enim præcipiatur aliquid, quod spectet ad illud, certè materia dicenda erit grauis: secus, si agatur de bono aliquo particulari (nisi tamen illud bonum particulare sit contra ius naturale, leges diuinas, aut alia huiusmodi, tunc enim, quæ est ratio de bono communi, eadem etiam esset de illis bonis particularibus.) verbi gratia si tempore famis, lege cogantur diuites vendere sua frumenta, si plura habeant, iusto pretio, certè ipsi tenentur parere legi sub peccato mortali, etiam si alijs temporibus nemo, vt sic, cogatur res suas vendere. Item saeuente peste, lege cogantur medici sub eodem peccato insistere labori, cum tamen extra talem necessitatem ad id nõ obligentur: & sic de alijs, in quibus videtur vigere ratio boni communis, vt nisi subditi fecerint, quod lege Principis præceptum est, peccent mortaliter.

Secundò colligitur talis obligatio ex verbis appositis in ipsa lege, & in iure quidè Canonico (de hoc enim disputamus) vt videre est in Constitutionibus Pontificijs, non eadem reperiuntur verba præceptoria, neque eodem modo obligatoria, vt verbi gratia illa verba, *Decernimus, statuimus, innouamus, volumus, intendimus*: quibus si nihil præterea addatur, certe non præ se ferunt obligationem aliquam ad culpam lethalem; alia vero verba, *Præcipimus, & Prohibemus* ex mea quidem sententia semper afferre secum videtur obligationem ad mortale, quidquid dixerit Cateranus qui visus est dixisse, illa duo verba, *Præcipimus, &*

Pro-

Prohibemus, præse ferre quidem semper aliquam obligationem, non tamen mortalem, sed sine vlllo fundamento. Item ex *Clementina Exiui*, de verborum signific. habetur duo alia verba ad idem obligatoria, scilicet, *Debet, & Tenetur*, quidquid etiam renuerit Caietan. sed in merito, quia si diligenter inspiciamus dictam *Clementinam*, videbimus, Pontificem, vti illis duobus verbis, *debet, & tenetur*, dum intendit ostendere hanc lethalem obligationem. Item si apponantur in constitutione illa alia verba, *In virtute Sanctæ Obedientiæ, sub pœna præscripti iuramenti, sub incurfu indignationis præpotentis Dei, & Apostolorum Petri, & Pauli, striete omnino præcipimus, vel iubemus*, aut alia huiusmodi verba obligatoria eandem vim habere videntur.

Tertio, & demum colligitur huiusmodi obligatio ad lethale peccatum ex pœnis, quæ infliguntur in ipsa Constitutione, vt excommunicationis, suspensionis interdicti, maledictionis indignationis præpotentis Dei, perpetui carceris, amissionis bonorum, & similibus, quæ cum sint quædam pœnæ grauiiores, nūquam intelliguntur infligere, nisi ex culpa grauiori, quæ solum est lethalis, ex communi omnium sententia.

Notandum vltimo, quoniam hoc totum negotium presentis difficultatis pendere videtur ex intelligentia Constitutionis vltimo editæ, præcipue à Pio V. & quæ descripta est initio Breuiarij Romani moderni, in qua fuit præscripta forma, & modus recitandi diuinum officium: vtrum in ea ita præscribatur talis forma, & modus recitandi illud, vt fatis appareat contra facientes peccaturos mortaliter, si consulto illum modum præscriptum, & definitum non obseruauerint, vt propterea operæ prætium videatur hic afferre Constitutionem ipsam de verbo ad verbum, saltem quo ad eam partem, quæ facit ad presentem difficultatem. Itaque post multa Pius V. quæ iam dixerat in illa sua Constitutione, quæ incipit *Quid à nobis, &c.* quibus ostenderat quare talem condiderit Constitutionem, & post

multa, quibus declararetur à se abolitum omnes, & quodcumque aliud Breuiarij, tandem ait. *Omni itaque alio vsu quibuslibet, vt dictum est, inter dicto, hoc nostrum Breuiarium, ac precandi, psallendique formam in omnibus vniuersi Orbis Ecclesijs, Monasterijs, Ordinibus, & locis etiam exemptis, in quibus officium ex more, & ritu dictæ Romanæ Ecclesiæ dici debet, aut consuevit, salua prædicta institutione, vel consuetudine prædictos 100. annos superante, præcipimus obseruari: Statuentes Breuiarium ipsum nullo vniquam tempore, vel totum, vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse: ac quoscumque, qui horas Canonicas ex more, & ritu ipsius Romanæ Ecclesiæ iure, vel consuetudine dicere, vel psallere debent, propositis pœnis per Canonicas sanctiones constitutis in eos, qui Diuinum officium *NOTIDIE* non dixerint, ad dicendum, & psallendum post hæc in perpetuum Horas ipsas Diurnas, & nocturnas, ex huius Romani Breuiarij præscripto, & ratione omnino teneri: neminemque ex ijs, quibus hoc dicendi, psallendique munus necessario impositum est, nisi hac sola formula fati facere posse, *Iubemus, &c.* Hæc Papa. ex qua Constitutione multa ad rem nostram colliguntur, & primo quidem.*

Colligitur, in illa Constitutione tria, intendi à Papa. Primo funditus euertere, ac tollere quæcumque alia Breuiaria, quæ ante dictam Constitutionem circumferebantur. secundo præscribere vnum certum Breuiarium, quod in omnium manibus in posterum esset, & ab omnibus recitaretur. tertio præscribere certum quemdam modum ab omnibus seruandam in recitatione eiusdem Breuiarij: non loquor hic de Breuiarijs quæ conceduntur à Papa in illa Bulla. Primum patet ex illis verbis eiusdem Constitutionis, cum dicitur: *omni itaque alio vsu, &c.* secundum vero patet ex alijs verbis, cum dicitur: *hoc nostrum Breuiarium, &c.* tertium denique cum dicitur: *precandi, psallendique formam.*

Secundò colligitur ex eadem Constitutione: distinctionem illam in primo notabili à nobis assignatam de substantia, & modo in ipso Breuiario non esse emendicatam, & confictam, & nam quod in ipso diuino officio sit sua substantia, patet ex illis verbis Bullæ, cum dicitur, *hoc nostrum Breuiarium, &c.* & infra, cum dicitur, *QUOTIDIE non dixerint horas ipsas diuinas Diurnas, & Nocturnas, &c.* quod vero sit modus, habetur etiam in eadem Bulla cum dicitur, *precandi, psallendique formam, &c.* infra cum dicitur, *ex huius Romani Breuiarii præscripto, & ratione, &c.* ex quibus clarè patet, quid sit substantia diuini officij, & quis sit modus, & ratio eiusdem, & quomodo illa duo inter se distinguantur.

Tertio colligitur ex eadem Constitutione, nõ solum à Papa præscribi certum Breuiarium, sed etiam certum modum in ipso Breuiario obseruandum, & utrumque sub eadem ratione præcipi, vt patet ex ijs verbis, cum dicitur, *Omni itaque alio usu interdicto hoc nostrum Breuiarium, ac precandi, psallendique formam, &c.* & infra, *ad dicendum, & psallendum, posthac in perpetuum horas ipsas Diurnas, & Nocturnas ex huius Romani Breuiarii præscripto, & ratione omnino teneri, En substantia, & modus in Breuiario, seruandus, &c.*

Quarto colligitur, quibus verbis utatur Papa in sua dicta Constitutione ad id præcipiendum, & præscribendum, *Præcipimus obseruari. Propositis poenis per Canonicas sanctiones. Statuentes omnium teneri. Ex more, & ritu Romana Ecclesie psallere debent. Iubemus vt procurant, &c.*

Vltimo colligitur, rem grauem tractari in dicta Constitutione, vt patet ex illis verbis, cum dicitur sub initio. *Hanc nimirum orandi varietatem grauissimè ferens, &c.* & paulo ante. *Quin etiam in prouincias paulatim irrepsit praua illa consuetudo, & post nonnulla. Priuatum sibi quisque Breuiarium consecerat, & illam unionem vni Deo vna, & eadem*

forma, &c. ex quibus satis patet, quæ in commoda potuerint mouere Papam ad tantam rem determinandam. His igitur tandem præmissis, ad sententias, quas hac in re reperire potui, veniendum est. Sit ergo.

Prima sententia eorum, qui asserunt, inuertere officium diuinum quo ad modum, & formam, & recitare vnum pro alio sine causa rationabili, esse quidem graue peccatum; non tamen explicant an sit veniale, vel mortale, sic Taberna supra num. 17. Viguerius item vbi supra vers. 4.

Secunda sententia est aliorum, qui dicunt, sic inuertere diuinum officium esse quidem peccatum, non mortale, sed veniale. Ita Maior in 4. vbi supra Antonin. 3. part. tit. 13. cap. 4. §. 2. & clarus §. 4. dubio 5. Siluester verbo Hora, num. 15. Caiet. in Summ. ibidem, cap. 2. Sotus lib. 10. de iustitia, & iure, art. 4. Armilla eodem verbo num. 7. Arorius lib. 10. in studiis moral. cap. 10. dubio 2. vbi dicit hanc esse communem, Valentia 3. tomo disp. 3. vbi supra Leonardus Lessius lib. 2. de iustit. & iure dub. 12. num. 77. Iacobus de Grassijs. supra cap. 52. num. 18. fundamentum commune ferè omnium est, quia ponunt, quod dicere hoc, vel illud officium non sit in præcepto: quare neque transgressio erit contra aliquod præceptum, & consequenter neque erit peccatum lethale, &c.

Addit Lessius supra loco citato, quia, inquit, id quod Ecclesia primario præcipit, est tantum, vt septem Horæ Canonice quotidie recitentur; quod vero deinde dicatur de hoc, vel illo festo seruetur hæc vel illa forma, id solum pertinere ad modum, & quamdam circumstantiam secundariam officij diuinique cum non sit tanti momenti, non obligabit ad aliquod mortale peccatum, sed solum ad veniale; nam, inquit, substantia præcepti seruetur, quodcumque officium Breuiarii concessi dicatur. Neque vllum aliud est fundamentum huius rei, quod sciam, etiam si multum laborauerim, vt si quid aliud esset reperirem.

Tertio

Tertia sententia est eorum, qui affirmant, non seruare ordinem prescriptum ut supra, in recitando officio diuino, esse peccatum mortale. ita Angelus verbo Hora Canon. num. 4. Nauarrus de oratione, & horis Canonicis supra num. 25. Toletus vbi supra cap. 15. num. 15. Emanuel Rodriguez supra cap. 142. de voce, num. 3. Suarez in 2. tomo de Religio. supra Garzia tractat. de benefic. supra Paulus Squillantes vbi supra Petrus de Aragona supra dubio suo quinto principali. Cosmas Philarchus item vbi supra lib. 5. cap. 6. fundamentum est, quia non solum substantia, sed etiam modus, & forma diuini officij cadunt sub precepto, quamquam non eodem modo. prorsus ergo non obedire tali precepto erit peccatum mortale. hac sequela infra ex dicendis patebit; interim ad conclusiones veniamus.

Prima conclusio. Inuerrere aliquando ex causa rationabili prescriptum modum ac rationem in recitandis Horis diuinis a Pio V. non cre diderim esse aliquod peccatum. hanc conclusionem tenuit Iacobus de Grassis supra num. 18. & Cosmas Philarchus cap. 6. & patet, quia aliqua actio mala, que tamen non sit intrinsece mala, sed solum ex prescripto humano, potest cohonestari ex aliquo motiuo, circumstantia, & sine bono, ut patet in multis casibus. ergo, etiam si inuerrere prescriptum ordinem a Pio V. in recitando d. officio sit actio, ut sic mala, quippe que est contra preceptum, & prescriptum Pontificis; tamen ex aliquo motiuo, & circumstantia ita potest cohonestari, ut nullum sit peccatum: ut v. g. si quis Clericus in sacris recitaret officium de Sancto, cum teneretur recitare de feria, quia longum, & necessarium sibi iter illo die conficiendum esse; haberet autem psalmos de eo Sancto fere ad memoriam, certe excusaretur, aut etiam si ex aliquo pio affectu in Sanctum, qui tali die occurreret, vellet de eodem recitare officium, omitta feria, certe ego non video, quare ex eo honesto titulo non posset excusari ab omni peccato, & sic in

similibus casibus. Non probatur autem nobis ratio, qua predictam conclusionem probat Iac. de Grassis loco cit. supra. nam quod ille, qui sic recitat, nullo peccato peccet; asserit oriri ex eo, quia qualitas officij non est in precepto; non placet, inquam, quod ut infra ostendemus, qualitas officij diuini est de precepto; ergo ex hoc capite non excusatur a peccato, quin potius ex eo intelligimus illum peccasse.

Secunda conclusio. Inuerrere ordinem officij diuini, ut supra, etiam consulto, & sine rationabili causa, exera tamen omnem contemptum, saltem explicitum, bis, vel etiam ter, non videtur mihi peccatum mortale. habent hanc conclusionem Nauarrus, Rodriguez de Aragona, Grassus locis citatis, & est communis; & probari potest, quia paruitas rei in, quacumque materia solet excusare a peccato (loquor ante semper de ijs, que ex se non sunt mala) sed solum quia precepta, ut post S. Thom. 1. 2. quest. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. quest. 3. artic. 4. S. Antonin. 2. part. tit. 4. cap. 5. §. 7. & 8. Adrian. qualibero 8. & alios, optime docuit Nauarrus tum in repetitorio cap. Inter verba 11. quest. 3. tum in Summ. cap. 11. nu. 4. ergo etiam si quis bis, vel ter contraueniret huic precepto, quia id existimari potest parum, moralit quadam estimatione, excusari potest a peccato mortali; & ratio est, quia malitia mortalis in predicto casu non potest peti ex aliquo alio capite, quia ille ut sic non posset dici nisi materialiter inobediens, & item non nisi materialiter contemptor precepti: cum tamen vtrumque aut formaliter, aut virtualiter requiratur, ut malitia sit mortalis sed.

Dices; si contemnere talem modum prescriptum, & preceptum a Papa aliquando est peccatum mortale, ut dicemus; ergo semper erit peccatum mortale; ergo etiam qui femel contrafaciet tali precepto peccabit mortaliter: neq; enim videtur maior ratio vnus, quam alterius ergo aut nunquam, aut semper erit tale peccatum.

Resp.

Resp. negando sequelam: nam, ut dictum est, ut in alia sit lethalis in ijs, quæ fiunt contra præcepta ecclesiastica, debet esse intentio aliqua aut formalis, aut saltem virtualis contrafaciendi præcepto ecclesiastico: quæ tamen intentio, ut sic, numquam moraliter interpretatur esse, nisi post aliquos actus perfectos, & consummatos. Quare non est mirum, si ille qui primo, secundo, vel etiam tertio, contrafacit, non peccet saltem mortaliter; peccare autem intelligatur ille idem, si quarto, quinto, & sic deinceps non obediret. nam tunc intelligitur, & præsumitur incipere contemptus, & inobedientia saltem virtualis sufficiens ad culpam mortalem. Quare sit.

Tertia conclusio. Ex inadvertentia, non tam affectata, si bis recitaret unum officium pro alio, quod recitare deberet, posset peccare venialiter, vel etiam nullo modo peccare. hanc inter alios docent *Philarchus supra cap. 6. conclus. 2. Jac. de Grassijs num. 18.* patet autem conclusio, quod inadvertentia tollit actum voluntarium ex *de D. Thom. part. 2. quest. 6. art. 8. & sequitur Caietan. ibi; sine quo numquam erit peccatum, ex textu in cap. primum, 15. quest. 1.* ergo quis ex inadvertentia inuertens talem ordinem excusatur a peccato, aut saltem à tanto, licet non à toto dixi, nisi sit affectata talis inadvertentia. nam ut sic certe delinquens à peccato non excusaretur, ut habet *D. Thom. part. 2. quest. 76. art. 3.*

Ultima conclusio. Invertere modum, formatum, & ordinem prescriptum in nouo Breviario Romano à Pio V. ad libitum, vel etiam in fraudem, ut si sit faciendum de feria, fiat de Sancto, & è contra, idque pluries, censeo omnino esse peccatum mortale, habent hanc sententiam Doctores supracitati in tertia, & patet argumento, cui non videtur posse satisfieri, nisi fingantur commenta, & tergiversationes, & deducitur ex ijs, quæ præmissimus, & est: quia quotiescumque quis subditus facit contra præceptum sui superioris habentis iurisdictionem non impeditam, ac volentis huiusmodi præcepto subditos obligare in re graui, certe ille pecca-

bit mortaliter; sed in casu nostro clerici obligati ex aliquo titulo ad recitandum diuinum officium faciunt contra præceptum Pij V. intendentes, & volentes illos obligare ad obediendum sub peccato mortali; ergo maior supponitur vera. minor patet, quia ex triplici capite, ut supra presuppositum est, colligi potest, quæ sit intentio superioris in suis legibus in ordine ad obligandos subditos ad obediendum sub lethali culpa, ex materia de qua agit superior; ex verbis, quibus vititur in præcipiendo, quod intendit; & ex pœnis, quas infligit contra inobedientes: sed hæc tria habemus in prædicta Constitutione Pij V. qua præcipit, ac præscribit diuinum officium. ergo præceptum, quod in ea continetur, erit ad mortale. Quod vero illa tria reperiantur, facile patet: &

Primo, quod attinet ad materiam, de qua agit Pontifex in dicta Constitutione, aperte colligitur, illam esse grauem: sic enim habet Pontifex in illa. *hanc orandi varietatem grauissime ferens.* Certe illud aduerbium superlatiuum *grauissime* ostendit rei grauitatem, de qua ibi tractat Papa, ut fateatur se illa grauissime premere & quidem potuit iure optimo Papa id dixisse, quia enim sublata vnione in re citandis Horis diuinis (quæ tamen maxime in Ecclesia Dei feruari debet) periculū erat in mora, ne animarū Christi fidelū vnitas scinderetur, & ut ait, *supra Aragonia dub. 5.* ne schismatis causa, & ansa fragilibus daretur; ideo Papa ibidem multum ait, se in eo elaborare, quantum fieri possit, ut saltem maiori ex parte illa vnitas reddatur Ecclesie Dei, id quod optime declarauit instituendo, ordinando præcipiendo, ac præscribendo certū pfallendi modum in Dei Ecclesia: quare merito Papa attulerit se grauissime ferre illam varietatem in recitandis Horis Canonicis, ut scilicet sic ostenderet quanta res sit, quam ipse præciperet. & hæc de materia.

Secundo, quod attinet ad verba, quibus vititur Papa in prædicta Constitutione, illa talia sunt, ut bene posse dignoscitur, quæ fuerit eius intentio, obligandi scilicet contra facientes, & inobedientes

ad

ad tantum peccatum. his enim verbis utitur Papa in ea Constitutione, *Præcipimus observari, &c. Propositis penis per Canonicas sanctiones si auctentes omnino teneri hunc ordinem, &c. Iubemus, ut procurent, &c.* præterea illud adiectionem omnino, cum suo verbo, scilicet teneri, satis declarat omnimodam Papæ voluntatem, ut quæ iubentur, sententur, ut omittam alia verba huiusmodi, quæ si diligenter attendantur sine dubio ita evidenter ostendunt huiusmodi obligationem ad peccatum lethale, ut omnino contrarium asserere extra rationem videatur.

Tertio, quod attinet ad Pœnas inflictas in ea Constitutione, etiam si Papa eas non apponat novas adhuc iam tamen latas comprobat, ac ratas habet, easque etiam extendit non solum contra eos, qui vti sint Breuiario veteri, & non nouo à se determinato; sed etiam contra eos, qui prædictum officium secundum assignatum modum, formam, ac rationem non recitauerint. Quare mihi certum videtur illas pœnas, quæ contrahuntur à non recitantibus diuinum officium, contrahi etiã à non recitantibus secundum modum, & formam præscriptam in eadem Constitutione, ut patet ex verbis ibidem positis, sic enim habet Papa *Statuentes Breuiarium ipsum nullo unquam tempore, &c.* & post nonnulla sic habet, ac *Quoscumque qui Horas Canonicas, &c. usque ad illa verba. Nisi hac sola formula satisfacere posse, &c.* ex quibus clare patet, pœnas iam inflictas à Canonibus contra recitantes quotidie diuinum officium intelligi etiam inflictas contra eos, qui non seruant in eo recitando præscriptum modum à Papa. Quæ autem sint huiusmodi pœnæ, & quam graues, legantur *Couarruias lib. variar. resolut. 3. num. 10. Nauarr. tum de oratione, & horis Canonicis cap. 7. num. 6. tum in Manuali cap. 25. n. 122 Cosmas Philarchus supra cap. 12. Redrique supra cap. 146. Iacob. de Grassijs lib. 2. cap. 150.*

Ex quorum doctrina satis aperte colligitur, præter culpam mortalem, quam

contrahunt non recitantes debitum diuinum officium quotidie, contrahere etiam aliam obligationem restituendi fructus pro debita portione: & colligitur ex Extrauaganti Pij V. quæ refertur per *Nauarr. in Summ. cap. 25. num. 122.* vti alia omittam Concilia, cum id ad præsentem difficultatem non faciat, &c. An autem hæc pœna restituendi fructus perceptos à non recitantibus sic diuinum officium sit grauis, an leuis, dicant, qui premuntur hoc onere restituendi nulla enim res iam reperitur apud mortales, qua magis veniantur, quam illa, in qua reperitur ratio accepti, & dati, præsertim vero cum de restituendo agitur; dicant Confessarij, dicant alij quicumque, quibus huiusmodi negotia aliquando data, ac demandata sunt, vel ipsa experientia docet, ut onane aliud negotium facilius aggrediantur, quam hoc, in quo agendum sit de alieno restituendo. Cum igitur in casu nostro, & materia sit grauis, & verba, quibus vitur Papa maxime urgeant, & præterea reperiantur suæ pœnæ, eæque grauiore; reuera omnino concludendum videtur, eam fuisse intentionem, ac mentem Pontificis Pij V. ut scilicet obligaret transgressores ad peccatum lethale, quod à nobis erat probandum.

Confirmatur ex *Nauarr. de Oratione, & Horis Canonicis, num. 27.* non parere præceptis Ecclesiasticis in re graui mortiferum peccatum est: ergo & in re nostra, quæ est res gratis, ut probatum est, non obedire Papæ erit mortale.

Confirmatur secundo, ex *D. Thom. quest. 83. artic. 4.* peccatum veniale non consistit in non adimplendo præcepta, neque in transgrediendo præcepta, quia in hoc consistit peccatum mortale: sed qui non dicit officium diuinum secundum præscriptum à Papa, non adimplet præceptum eius, idque transgreditur; ergo peccare dicendus est mortaliter, non venialiter.

Patet secundo eadem conclusio: tollere vnitatem Ecclesiæ, est sine dubio peccatum lethale, contra ius diuinum, atque Ecclesiasticas traditiones, ut alibi dictum est,

est, ergo etiam tollere talem unitatem in Ecclesia erit etiam peccatum mortale, pariter sequela, quia quotiescumque aliqua actio est mala secundum se, semper est talis; ergo si tollere unitatem Ecclesie semper est malum; etiam tollere talem unitatem erit malum, & consequenter peccatum mortale: sed nolle assentiri, & obedire praecepto Ecclesiastico, ac praescripto Papae, quo ipse vult unitatem in recitandis officiis diuinis, & si non explicite, implicite tamen, & virtute, est nolle talem unitatem Ecclesiae a Papa praescriptam ergo &c. Quod autem unitas in officiis recitandis sit necessaria, praeter dictam Constitutionem Pij V. habet etiam Concilium Toletanum quartum, *cap. 2.* ubi inquit, *vnus Ordo orandi, & psallendi per omnem Hispaniam, & Galliam, conseruatur, vnus modus, in Missarum solemnibus, vnus in vespertinis officiis, quia vna Fide, & vno Regno continemur, scilicet Christo*; ergo Clericus tollens ex suo Marte hanc unitatem ab Ecclesia praescriptam, peccabit mortaliter, non venialiter.

Confirmatur primo, quia omnis lex conformis rectae rationi obligat ad mortale transgressores; sed ordinatio facta a Pio V. de modo tenendo, in recitandis Horis Canonicis, est conformis rectae rationi: ergo. patet minor, quia recta ratio, ut in ceteris. sic multo magis petit unitatem, & conformitatem in colendo Deo, qui maxime cernitur in recitandis Horis; certum autem est, per leges humanas posse obligari hominum conscientias, etiam ad mortale peccatum in ijs, quae etiam si ortum non habent a diuinis litteris, sunt tamen illis conformia, & habent illa tria a nobis iam supra assignata.

Confirmatur secundo, quia contemptus Ecclesiae in re graui, semper est peccatum mortale; ergo etiam talis contemptus in re graui erit peccatum mortale, sed qui ex sua voluntate non vult seruare praeceptum, Papae in recitandis Horis, virtute saltem intelligitur, contemnere in re graui Ecclesiam; ergo peccat mortaliter. sufficit enim contemptus impli-

cus, & virtualis, ad peccatum mortale inobedientiae, si sit in re graui, sicut est in nostro casu, ut supra probatum est.

Probatur vltimo conclusio, quia facillime tolluntur fundamenta contrariae sententiae. Primum enim, in quo maxime Auctores secundae sententiae fundantur, illud videtur esse, quia, inquit, non seruare talem ordinem, & modum in recitandis Horis Canonicis, cum non sit contra aliquod praeceptum, non esse nisi peccatum veniale. Quare inquit, si quis, vnum officium pro alio dicat, modo illud, quod dicit, sit in Breuiario, nouo Pij V. adimplere quidem praeceptum diuino officio dicendo; peccare tamen, quia inuertit ordinem, sed non mortaliter, quia de eo non extat praeceptum, sed solum venialiter peccare.

Et quidem facillime tolli hoc fundamentum nemo est, qui non videat: nam si dicamus, ut verè dicimus, & patet ex dictis, extare tale praeceptum de tali modo, quo quotidie recitandae sunt Horae Canonicae, certè fundamentum illud omnino nitur: & quod huiusmodi praeceptum sit ad mortale, cum id iam ostensum esse existimemus, non est, quod idem repetamus.

Ad fundamentum verò Lessij, qui cum optime animaduertisset fundamentum iam ab alijs allatum nullius esse roboris, excogitauit aliud ex suo (quod tamen non tam re, quam nomine a priore differre videtur, si rectè attendatur) respondemus, & illud nostrae non officere conclusioni: non solum enim a Pio V. in sua citata Constitutione praescribitur ipsa substantia diuini officij, ab omnibus, quorum interest, recitandi: sed etiam praescribitur forma, & modus quibus illud debet recitari, etiam si illud immediatè, & primo intenderit Papa, hoc vero secundario; quia reuera primus animus Pontificis Pij Quinti fuit tollendi causa varia Breuiariorum, ut ipse ait, genera, quae passim circumferrebantur, ita tamen, ut deinde simul praescribat, & nouum Breuiarium ab omnibus recitandum, & item modum, & formam in eo recitando obseruandam.

dam. Quare existimo, vt quis nunc peccaret mortaliter vtendo veritis per illam Bullam Breuarijs; sic etiam peccaturus, & non vtendo nouis, & non seruando formam præscriptam in recitandis Horis diuinis. hæc enim omnia, vt videre est in citata Constitutione, cadunt sub eodem præcepto, & eodẽ modo. Quod etiam aduertisse. Paulum Squillautem loco vbi supra, deprehendi, postquam iam ego scripseram. Accedit quod etiam hæc Lessij sententia ibidem si quis diceret de feria, cum dicendum esset de Sancto, & è contra, etiam si non peccaret contra substantiam diuini officij, quia diceret aliquod officium ex nouis à Papa approbatis; peccaret adhuc contra modum, quia non sequitur illum, qui præscriptus est à Papa: quamquam in eo discordamus à Lessio, quia ipse ait peccaturum illum sic recitantiem venialiter, nos vero mortaliter. Quare fatetur Lessius illum peccaturum, quia transgreditur præceptum Papæ, quia, inquit ipse, transgreditur rem, quæ secundo præcipitur: nos verò asserimus, & patet ex dictis, illum peccaturum mortaliter, quia etiam si non seruando modum diuini officij solum contrafaciet rei secundo præceptæ, adhuc tamen, & hoc ipsum, cadit sub præcepto Papæ, eadem omnino ratione, qua eiusdemmet officij substantia: & cum simus in materia graui, vt dictum est, non video quare dubitari debeat, quin id satis sit ad peccatum mortale, præsertim cum id sufficere ad peccatum mortale ex alijs consimilibus colligere possimus. Nam si quis, retentis, que sunt substantialia in aliquo Sacramento, aut omitteret, aut inuenteret modum, & formam in eo præscriptam, aut conficiendo, aut administrando, cõsulto, peccaret sine dubio mortaliter, vt communis habet sententia etiam si modus sit extra essentialia, vt sunt verba, quæ coniunguntur formis Sacramentorum, Sacramenti, v.g. Eucharistiæ, Confessionis, &c. Item si quis non deuotè, neque attentè recitaret officium diuinum, peccaret mortaliter, ex Capitulo *Dolentes de celebr.*

Miss. etiam si solum peccaret, contra modum, vt post alios aduertit *Ioan. Medina Cod. de oratione, tract. 6. q. 15. §. Verum hæc.* Quare omnino concludendum videtur in re nostra, etiam si modus, & forma in recitandis Horis Canonicis secundo præcipiantur in dicta Constitutione, quia tamen præcipiuntur tali modo, ac tali ratione; & res, quæ præcipitur, grauis est, videtur omnino dicendum, & modum & formam recitandi Horas cadere etiam sub præcepto eodem modo, quo cetera, quæ in eadem Constitutione præcipiuntur. & quia cetera sunt sub peccato mortali, vt esse contrarij Doctores concedere tenentur, eodem item modo, & forma, & modus, de quibus disputamus, erunt præcepta sub peccato tali, & hæc satis, quod attinet ad fundamenta secundæ sententiæ.

Ad Auctores verò prioris sententiæ illud mihi omnino dicendum videtur; cum ipsi dixerint, transgressores Bullæ supradictæ peccaturos grauius, intelligendos esse, quòd loquantur de transgressione mortali, non veniali: neque enim veniale proprie dicitur graue, sed leue.

Et hanc etiam existimo fuisse intentionem ceterorum Doctorum, si qui sint, qui scripserint ante Bullam à Pio V. editam. nam cum, vt dictum est, ius ipsum naturale præscribat conformitatem quãdam, & vnionem pfallendi in Ecclesia Dei, si quis faceret contra dictum præscriptum naturale, vel etiam rectam rationem, peccaret grauius, id est, mortaliter: nam facere contra ius naturale, seu rectam rationem in re graui, peccatum mortale est: & id est, quod voluerunt Auctores illi, cum dicunt Clericos mutant, & inuertes ex sua voluntate diuinum officium peccaturos grauius, quia scilicet facerent contra ipsum dictamen rectæ rationis, quod est peccatum mortale.

Quare miror Azorium aliàs sapientissimum virum, quod non satis cõsulto dixerit loco supra citato, contrariam sententiam esse communem. nam certè his
no-

noſtris temporibus video ſcriptores hanc noſtram amplexatos; maxime qui dicta Conſtitutionem maturius conſiderarunt, vt *Nauarr. Tolet. Cosmas Phil. & Petrus de Aragona*; vt alios omitram: neque video qua ratione dici poſſit communior ſententia illa, cui repugnēt, vel doctiſſimi viri, & Theologi, & Canoniſtæ, vt ſunt, quos citauimus, ſupra.

Addo vnum, quod ſi Silueſter vir doctiſſimus poſt editam Conſtitutionem Pij V. eiusdem Dominicane familie ſcripſiſſet, mutaſſet ſententiam ſine dubio: nam vt videre eſt apud illum, nullum aliud pro ſuo dicto aſſert fundamentum, niſi quod modus, inquit, recitandi officium diuinum, non ſit ſub aliquo præcepto; vt propterea aſſeruerit inuertere talem ordinem non eſſe, niſi peccatum veniale: certè ſi iam de nouo ſcripſiſſet, cū extet præceptum ſupra allatum, ſine dubio mutaſſet ſententiam, neque allatum fundamentum attuliſſet, & cum ſaniori ſententia ſenſiſſet, illum ſcilicet, qui ſic recitaret officium diuinum contra modum, & formam à Pio V. præſcriptam, peccaturum mortaliter, ſi conſulto, ſi pluries id faceret, quia ſcilicet faceret contra talem Pontificiam Conſtitutionem.

Tādē, quod Lectorem admonitum

uolo, illud eſt, poſt hanc à me ſcriptam, & conſectam dubitationem, cum illata (de more) caſtigatiōi familiari Admod. Reuertendi Patris Homoboni de Homobonis ex Penitentiariis in Metropolitana Eccleſia Sancti Petri Bononiæ, quem ſemper obſeruaui, tum præcipuè in his ſatis conſummatum virū, ſubiecifſem, amico animo accommodaſſe mihi perlegendum libellum, inſcriptum, *De obligat. Cleric.* conſcriptum vero à Paulo Squillante, in quo erat hic caſus, de quo diſputauimus, cui libenter morem gerēs acquieui, accepi libellum, atque ex animo perlegi multa in eo, quæ (ſit Deus teſtis) ex meo Marte me adinueniſſe iactabam. Vt homo amico Homobono ſubridens dixerim: Tandem fateri neceſſe eſt veriſſimum illud eſſe, quod in ore omniū eſt, nihil iam dici, quod non prius fuerit dictum. Hæc eo dixi, humaniſſime Lector, quod ſi citatus Auctor ad manus deuenerit, ne exiſtmes velim, me ab illo aliqua furatum eſſe, quæ iam ſcripſerim, quamquam & maxime gauisus ſum, me in hac difficultate pertractanda non noua excogitaſſe, vt alij (quos bonos volo) viſi ſunt dixiſſe, ſed quæ alijs & vera, & rationi conformia exiſtimata ſint, ſcripſiſſe.

